

Barn och Ungdomars fritid

Vad är "inne" idag?

2010-02-26

Judit Kisvari

tyresö kommun

Innehållsförteckning

1	Uppdrag.....	3
1.1	Syfte.....	3
1.2	Metod.....	3
1.3	Utgångspunkter.....	3
2	Barn och ungdomars fritidsvanor idag.....	4
2.1	Vad är fritid?.....	4
2.2	Nya tendenser.....	4
2.3	Idrott och föreningsverksamhet.....	4
2.4	Populära anläggningar.....	5
2.5	Kultur och nöje.....	5
2.6	Haninges studie Ung livsstil.....	6
2.7	Fritid på lika villkor.....	6
3	Fritidsaktiviteter för barn och ungdomar i Tyresö Kommun.....	7
3.1	Vad finns det för föreningar i Tyresö kommun?.....	7
3.2	Vad efterfrågar våra ungdomar?.....	8
4	Med framtiden i sikte.....	8
5	Källförteckning.....	9

1 Uppdrag

Utvecklingsförvaltningen har fått i uppdrag att göra en översyn av den föreningsdrivna verksamheten i Tyresö kommun samt belysa de trender och förändringar som kan utläsas hos barns och ungdomars fritidsvanor. Uppdraget genomförs i samverkan med barn- och utbildningsförvaltningen som ser över den öppna verksamheten i Tyresö kommun.

1.1 Syfte

Syftet med rapporten har varit att ge en överblick över vilka trender som gör sig gällande inom barns och ungdomars fritid samt ge en kort sammanfattning av vad som erbjuds och efterfrågas i Tyresö kommun.

1.2 Metod

Rapporten baserar sig framförallt på statistik hämtat från SCBs (Statistiska Central Byrån) rapport om barns och ungdomars fritid¹. Rapporten är en del av en serie undersökningar som belyser svenska folkets levnadsförhållanden. Statistiken har baserats på svar från barn och ungdomar mellan 10-18 år. Urvalsgruppen bestod av ca 7500 personer. Vidare har viss information och statistik hämtats från olika utredningar gjorda av Ungdomsstyrelsen. Dessa utredningar koncentrerar sig på högre åldersgrupper (från 16 år – 25 år). Även Haninges enkätundersökning Ung livsstil har granskats. Ungdomsstyrelsens och Haninges statistik avviker inte mycket från SCBs slutsatser.

För att komplettera de rikstäckande analyserna med ett lokalt perspektiv har intervjuer gjorts med en handfull personer som alla arbetar inom kommunen med verksamheter som berör barn och ungdomar.

Hur situationen ser ut för personer med funktionshinder har inte behandlats i denna rapport. Det är eftersom utvecklingsförvaltningen har gjort en separat undersökning gällande deras situation som just nu är under bearbetning.

Rapporten är uppbyggd i två delar. Första delen består av en sammanfattning av de slutsatser som finns att återfinna i den rikstäckande statistiken. Därefter ges en kort översikt över hur utbudet ser ut i Tyresö samt vilka lokala tendenser som har gjort sig synliga inom de olika verksamheterna.

1.3 Utgångspunkter

1989 ratificerade Sverige FNs barnkonvention. I artikel 31 står det att alla barn har rätt till en fritid. Det innebär att länder som har undertecknat konventionen ska arbeta för att alla barn erbjuds lika möjligheter till kultur och fritidsaktiviteter. Fritiden spelar en viktig roll i barns och ungdomars utveckling.

¹ SCB, Levnadsförhållanden rapport 116, *Barns fritid*.

Det är en arena där sociala relationer skapas och där mycket av det informella lärandet sker. Fritiden har även en stor betydelse för ungdomars identitetsskapande och kommuners arbete mot segregation. Genom olika aktiviteter kan vi uppmuntra ungdomar att delta i det demokratiska samhället samt förbättra deras hälsa.

2 Barn och ungdomars fritidsvanor idag

2.1 Vad är fritid?

Det finns flera olika definitioner för begreppet fritid. Enligt nationalencyklopedin definieras begreppet fritid som *”den del av dygnet och veckan som inte upptas av arbete, måltider och sömn”*. Forum för fritidsforskning vid Stockholms universitet beskrev 1990 fritid som *”den tid människan förfogar över för val av aktiviteter, vilka inte är nödvändiga på grund av fysiologiska, ekonomiska eller andra sociala tvång”*. Vissa fritidsforskare menar att begreppet fritid även förutsätter att den fria tiden fylls med aktivitet som ger individen en känsla av välbefinnande, lycka och självförverkligande. Fritid är således när människan själv kan välja hur han eller hon vill disponera sin tid, vilket följaktligen ger honom eller henne en känsla av välmående.

2.2 Nya tendenser

Ungas deltagande i olika kultur- och fritidsaktiviteter är föränderligt över tiden. Vårt samhälle idag speglas av ett stort utbud av olika levnadsmöjligheter och samhällsförändringar som sker i allt högre takt. Många av de nya tillkomna aktiviteterna har skapats just på grund av samhällsförändringar. Ett av de bästa exemplena är den ökade tillgången på datorer och Internet som har skapat många nya men också väldigt viktiga aktiviteter bland unga så som surfande, informationssökning, dataspelning, musiklyssnande, e-post, chat etc. Alla dessa aktiviteter är idag en vanlig förekomst bland barn och ungdomar.

En annan viktig tendens som ett flertal underökningar har visat på är tillbakagången av antalet unga medlemmar i idrottsföreningar. Intressant är att detta verkar ha skett parallellt med att antalet unga som idrottar utan att vara medlem i en förening men i organiserad form har ökat. Det tyder på en rörelse bort från den institutionaliserade fritiden där allt fler söker sig till verksamheter som inte är föreningsbundna eller finansierade av det offentliga.

Även den privata sfärens betydelse har ökat över tiden, i det här fallet har hemmet blivit en allt viktigare plats för barn och ungdomar, både för att göra saker men också för att vila och ta det lugnt.

2.3 Idrott och föreningsverksamhet

Trots nedgången i antalet medlemmar i idrottsföreningar är det fortfarande klart vanligast att barn och ungdomar är med i just en idrottsförening (se s5). Enligt

SCBs undersökning var det två tredjedelar som tränade i en klubb eller förening minst en dag i veckan. Det var ungefär lika många flickor som pojkar som idrottade. Störst andel barn som idrottade var mellan 10-12 år gamla därefter sjönk idrottandet med åldern. Bland unga i åldern 16-18 år var det cirka hälften som tränade i en förening. Vanligast bland pojkar var lagidrott där cirka 50% av pojkarna mellan 7-15 år höll på med lagidrott. Bland flickorna var det drygt var tredje som var med i någon sorts lagidrott. Det var emellertid fler flickor än pojkar som höll på med någon annan slags idrott (38% flickor 32% pojkar).

Medlemskap i olika slags föreningar 7-15 år 2006-2007		
Andel (%) av samtliga i redovisningsgrupper		
	Flickor	Pojkar
Idrottsförening	63	67
Friluftslivs-förening	3	4
Scouter eller liknande	7	7
Kyrklig- eller frikyrklig förening	13	9
Nykterhetsförening	2	2
Hobby eller intresseförening	11	8
Elevförening	7	7

Ingen annan föreningstyp hade tillnärmelsevis lika många medlemmar som idrottsföreningarna vilket framgår tydligt i SCBs tabell ovan:

2.4 Populära anläggningar

Vilka anläggningar har under de senaste åren lockat flest unga besökare då? Enligt SCB har simhallen varit den mest besökta anläggningen, vilket ungefär två tredjedelar av alla tillfrågade barn brukade besöka. Simhallen var mest populär bland åldersgruppen 7-12. Dess popularitet sjönk därefter kraftigt med ökad ålder. Även idrottshallar/gymnastikhallar har visat sig vara välbesökta. Bland pojkarna (7-15 år) var det mer än hälften av de tillfrågade som brukade besöka fotbollsplan/idrottsplats. Vidare var det cirka fyra av tio barn som brukade besöka konstfrusen/spolad isbana. Vanligast var detta bland de yngre barnen mellan 7-9 år (ca 50 procent).

2.5 Kultur och nöje

När det gäller kulturella besök bland barn och ungdomar är den vanligaste aktiviteten att gå på bio. Det är populärt i alla åldrar men vanligast bland de lite äldre barnen. Allra vanligast är det bland flickor mellan 13-18 år.

En annan viktig fråga är våra barns medievanor. Sammanlagt var det enligt SCB 70 procent av flickorna och 78 procent av pojkarna som följde nyheterna genom radio, tv eller tidningar minst en dag i veckan. Andelen pojkar var alltså högre än flickor. Däremot visade det sig att flickor i högre grad läste böcker. 64 procent av flickorna läser böcker minst en dag i veckan. Motsvarande siffra var

52 procent hos pojkarna. Vanligast att läsa böcker är det bland yngre barn. Andelen visade sig sjunka kraftigt med stigande ålder.

I fråga om datoranvändning så är det drygt fyra av fem barn, lika stor andel flickor som pojkar, som använder en dator hemma varje vecka. Datoranvändandet visar sig även öka med barns ålder. Samma tendens finns inom Internetanvändandet även om siffrorna här visar sig ligga några procentenheter under datoranvändandet. En skillnad är att flickor med utrikes födda föräldrar använder dator och Internet i mindre utsträckning än flickor med föräldrar födda i Sverige.

Något som flera undersökningar har visat på är att barns och ungdomars fritid kretsar mycket kring att umgås med vänner. Av SCBs undersökning var det hela 96 procent av de tillfrågade barnen som hade angett att de på fritiden träffar vänner. Mötesplatserna varierade däremot beroende på kommunens karaktär samt barnets ålder, kön, socialekonomisk bakgrund och boendeform.

2.6 Haninges studie Ung livsstil

Haninge kommun har sedan 1998 arbetat med att kartlägga barns och ungdomars föreningsaktivitet och fritidsintressen. I deras undersökning från år 2008 har ett flertal tendenser kunnat urskiljas. Mycket av resultaten från enkätundersökningen överensstämmer med den rikstäckande statistiken. Ett utdrag har gjorts av resultaten från år 2008.

Haninges kartläggning visar som SCBs statistik på att föreningsengagemanget bland unga har sjunkit men att idrotten trots detta har en fortsatt stark ställning bland unga. Vidare visar både Haninge och SCB på att pojkar och flickor i lägre åldrar (10-16 år) är lika aktiva inom föreningslivet och inom idrotten men att flickor i stor omfattning slutar när de når gymnasieåldern.

Haninges enkät överensstämmer även med SCBs statistik gällande barns och ungdomars viktigaste fritidsintressen som i båda fallen visar sig vara sociala relationer. På topplistan över barns och ungdomars viktigaste fritidsintressen i Haninge ligger ”att träffa kompisar”.

Haninges enkät visar också på en minskning gällande barns läsande. Flickor läser fortfarande i större utsträckning än pojkar.

2.7 Fritid på lika villkor

Chansen att kunna vara med och ta del av det utbud som idag finns beror mycket på var man bor, om man är flicka eller pojke och på barnets ekonomiska, sociala och kulturella bakgrund. Överlag visar undersökningar att barn i ekonomiskt utsatta hushåll, barn till ensamstående föräldrar, barn i arbetshushåll samt barn med utlandsfödda föräldrar är mindre aktiva på sin

fritid och är i mindre uträkning med i någon förening. Skillnader finns i barns fritid även sett utifrån kön och ålder. Utöver det som redan har nämnts följer några exempel på skillnader som återfunnits i olika undersökningar:

- Flickor med utrikes födda föräldrar är den grupp som idrottar minst
- Unga mellan 16-19 år med utländsk bakgrund är i mindre utsträckning medlem i någon förening. Särskilt stor skillnad finns mellan unga kvinnor med utländsk bakgrund och unga kvinnor med svensk bakgrund
- Barn till ensamstående föräldrar deltar i mindre utsträckning än barn med sammanboende föräldrar i organiserad verksamhet på fritiden
- Det är fler barn från tjänstemannahushåll än barn från arbetarhushåll² som spelar något instrument
- Barn i tjänstemannahushåll gör fler kulturella besök än barn i arbetarhushåll
- Barn med utrikes födda föräldrar och barn i arbetarhushåll besöker fritidsgårdar i större utsträckning än andra barn
- Ridklubbar och solidaritetsföreningar lockar flickor mer
- Idrottsföreningar och dator- roll- och konfliktspelsföreningar lockar pojkar mer

Sammanfattningsvis kan det sägas att barn och ungdomar från ”utsatta grupper” även är den grupp som verkar ha en mindre aktiv fritid. Risken med att dessa grupper inte deltar aktivt i föreningslivet är att deras inflytande i samhället minskar.

3 Fritidsaktiviteter för barn och ungdomar i Tyresö Kommun

3.1 Vad finns det för föreningar i Tyresö kommun?

Tyresö har ett rikt föreningsliv. Det finns i dagsläget ca 200 olika föreningar i kommunen. De 47 bidragsberättigade föreningarna har ca 12 000 medlemmar varav 9 000 är unga mellan 7-20 år. Tyresö kommun beskrivs ofta som en idrottskommun. Antalet idrottsföreningar ligger på en mycket högre nivå än antalet kulturella föreningar. De största föreningarna i Tyresö mätt utifrån LOK³ (lokala aktivitetsstödet) är följande:

- Hanvikens sportklubb
- Tyresö FF

² Indelning arbetarhushåll-tjänstemannahushåll: Till kategorin ”arbetare” har yrken förts som normalt är organiserade inom LO medan övriga har förts till kategorin ”tjänstemän”

³ Lokalt aktivitetsstöd avser att stödja ungdomsverksamheten mellan 7-20 i föreningar. Storleken räknas ut efter antal ungdomsaktiviteter som föreningen har

- Tyresö Ryttnaröreningen
- Tyresö Trollbäckens innebandy

De fyra största föreningarna är alla idrottsföreningar med klassiska idrottsgrenar så som innebandy, fotboll, ridning, ishockey samt friidrott. Av de sammanlagt 200 föreningar som finns i Tyresö har ca 50 föreningar verksamheter riktade till barn och ungdomar i åldrarna 0-20 år. Vidare finns det föreningsgårdar, föreningsklubbar, Kulturskolan och Café Bonza som alla erbjuder olika aktiviteter för unga i olika åldersgrupper.

I frågan om studieförbund är det enbart ett fåtal som har lokaler i Tyresö. Däremot har många lokaler i närliggande kommuner. Förbunden som har lokaler i Tyresö har ett utbud av både konst, musik och språk. Det är emellertid ett fåtal av de kurserna som riktar sig direkt till barn och ungdomar. Det som finns är Rockskolan för ungdomar mellan 10-13 år som anordnas av Studieförbundet Vuxenskola samt konstskola för barn från 7 år som ABF Södertörn håller i.

3.2 Vad efterfrågar våra ungdomar?

Det är svårt att direkt utpeka vad Tyresös barn och ungdomar efterfrågar utan att ha gjort någon djupare undersökning. Men det finns vissa tendenser som ändå har kunnat urskiljas. I de gjorda intervjuerna framgår att barn och ungdomars levnadssätt har gjort att verksamheter allt oftare väljer att jobba i projektform. Att jobba med ett utbud i projektform hänger mycket ihop med den ökade tendensen att försöka ha ett medlemskap som inte *binder* barn och ungdomar till *en viss* regelbunden aktivitet. Efterfrågan karaktäriseras idag nämligen mycket av flexibilitet där man som ung vill kunna ”röra sig inom sitt medlemskap”. Man kan komma när man har lust och delta i flera olika aktiviteter som löper parallellt med varandra. Däremot inte sagt att barn inte behöver någon slags regelbundenhet i sitt liv. Den spontana och den fria aktiviteten ska ses som ett komplement till det ordinarie utbudet. Redan idag jobbar man mycket i projektform både på fritidsgårdarna, fritidsklubbarna, kulturskolan och Café Bonza.

En intressant utveckling som bör belysas är även den ökade efterfrågan på danslektioner, vilket framförallt har blivit populärt bland flickor. Det är en utveckling som också återfinns i de rikstäckande undersökningarna.

4 Med framtiden i sikte

Det är viktigt att se till att alla barn får möjlighet till en givande fritid. Det gäller att försöka nå de inaktiva barn och ungdomar som finns i samhället. Hur vi gör det är svårt att säga. Målsättningen bör i alla fall vara att skapa en integrerad verksamhet där personer med olika bakgrund kan mötas och delta. I Tyresö finns det ett rikt föreningsliv och många idrottsföreningar att välja bland. Det

har inte gjorts några undersökningar i Tyresö kommun gällande barns lika förutsättningar att delta i föreningslivet. Men om man utgår från den rikstäckande statistiken så borde inte situationen vara annorlunda i Tyresö. Nästa steg för kommunen bör därför vara att se till att utbudet blir så öppet och tillgängligt som möjligt för oss alla.

5 Källförteckning

Litteratur och Internetadresser:

Arenor för alla – en studie om ungas kultur och fritidsvanor. Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:1.

SCB, Levnadsförhållanden rapport 116, *Barns fritid.*

Presentation av Haninge kommuns livsstilsundersökning, Haninge Kommun. 2009.

Ung idag 2008 – En beskrivning av ungdomars villkor. Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:5.

Unga med attityd – Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie 2007.
Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:11

Tyresö kommuns hemsida:

<http://www.tyreso.se/Se-och-gora/Foreningsliv/>, 2010-02-19

Intervjuer:

Stefan Friden, Fritidschef och Sanna Svidén, Fritidssamordnare, fritidsenheten, utvecklingsförvaltningen, Tyresö kommun. 2010-02-

Irène Hededal, kulturchef, kulturavdelningen, utvecklingsförvaltningen, Tyresö kommun 2010-02-18

Inger Lundin, biträdande rektor, Nyboda fritidsgård, barn- och utbildningsförvaltningen, Tyresö kommun 2010-02-22

Ted Srigley, tidigare ungdomscoach, arbetscentrum, utvecklingsförvaltningen, Tyresö kommun 2010-02-25